C/2024/2807

23.4.2024

NEUVOSTON SUOSITUS (EU),

annettu 12 päivänä huhtikuuta 2024,

euroalueen talouspolitiikasta

(C/2024/2807)

EUROOPAN UNIONIN NEUVOSTO, joka

ottaa huomioon Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen ja erityisesti sen 136 artiklan yhdessä sen 121 artiklan 2 kohdan kanssa,

ottaa huomioon julkisyhteisöjen rahoitusaseman valvonnan sekä talouspolitiikan valvonnan ja yhteensovittamisen tehostamisesta 7 päivänä heinäkuuta 1997 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1466/97 ([1]) ja erityisesti sen 5 artiklan 2 kohdan,

ottaa huomioon makrotalouden epätasapainon ennalta ehkäisemisestä ja korjaamisesta 16 päivänä marraskuuta 2011 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1176/2011 ([2]) ja erityisesti sen 6 artiklan 1 kohdan,

ottaa huomioon Euroopan komission suosituksen,

ottaa huomioon Eurooppa-neuvoston päätelmät,

ottaa huomioon talous- ja rahoituskomitean lausunnon,

ottaa huomioon talouspoliittisen komitean lausunnon,

sekä katsoo seuraavaa:

1) Euroalueen talous on kestänyt viime vuosien vakavia talouden häiriöitä hyvin, mikä on myös osoitus vahvoista, koordinoiduista ja asianmukaisessa vaiheessa toteutetuista politiikkatoimista. Talouden kasvu on kuitenkin viime aikoina hidastunut. Talous elpyi vuosina 2021 ja 2022 huomattavasti, mutta kasvun odotetaan hidastuvan euroalueella 0,6 prosenttiin vuonna 2023. Useimpien tavaroiden ja palvelujen hinnat ovat kohtuullistumisestaan huolimatta korkealla, mistä on aiheutunut vakavia vaikutuksia talouteen, vaikka energian hinnat ovat laskeneet. Ulkoinen kysyntäkään ei tuo vahvaa tukea. Samaan aikaan rahapolitiikan kiristämisen vaikutus alkaa näkyä läpi talouden. Myönteistä on, että työmarkkinat ovat edelleen vahvat ja työttömyysaste on ennätyksellisen alhainen. Jäsenvaltioiden ja niiden alueiden välillä on tosin eroja. Lisäksi työvoimaosuus ja työllisyysaste ovat ennätyksellisen korkeat, joskin merkkejä niiden hiipumisesta on ilmenemässä. Kasvun odotetaan vuonna 2024 elpyvän asteittain 1,2 prosenttia työllisyyden jatkuvan kasvun ja reaalipalkkojen nousun myötä samalla kun inflaatio jatkaa hidastumistaan. Näkymiin liittyy edelleen suurta epävarmuutta ja riskejä. Ne liittyvät lähinnä Venäjän Ukrainaa vastaan käymään hyökkäyssotaan, Hamasin Israeliin kohdistamien raakojen ja summittaisten terrori-iskujen jälkeiseen Lähi-idän tilanteeseen, josta voisi aiheutua uusia häiriöitä energiantoimituksissa ja siten merkittäviä vaikutuksia energian hintoihin, sekä riskeihin, jotka liittyvät rakenteellisten syiden aiheuttamaan Kiinan talouskasvun vaimenemiseen. Lisäksi inflaation torjumiseksi toteutettujen toimintapolitiikkojen viivästynyt vaikutus ja niiden mahdolliset talouden toimeliaisuudelle aiheuttamat seuraukset voivat lisätä näkymiin liittyviä riskejä. Näkymiin vaikuttavat myös rakenteelliset muutokset, jotka liittyvät erityisesti ilmastonmuutoksen lisääntyviin vaikutuksiin, kuten äärimmäiset sääolot ja ennennäkemättömät maastopalot ja tulvat osoittavat.

2) Lokakuun 2022 huipun jälkeen kuluttajahintainflaatio on hidastunut euroalueella, mikä johtuu lähinnä energian hintojen laskusta mutta myös inflaation asteittaisesta ja laajapohjaisesta hidastumisesta muissa osatekijöissä. Elintarvikkeiden ja palvelujen inflaatio on kuitenkin edelleen nopeaa, mikä vaikuttaa eritoten kaikkein haavoittuvimmassa asemassa oleviin, ja inflaatiopaineet ovat edelleen huomattavia useissa jäsenvaltioissa. Inflaation odotetaan hidastuvan 3,2 prosenttiin vuonna 2024, mikä edelleen ylittää Euroopan keskuspankin (EKP) 2 prosentin tavoitteen, ja sen odotetaan hidastuvan edelleen 2,2 prosenttiin vuonna 2025. Inflaation hidastumista tukee EKP:n nopein ja suurin korkojen nosto sitten talous- ja rahaliiton perustamisen. Valtion joukkolainojen tuotot ovat kasvaneet euroalueella, mutta tuottoerot ovat pysyneet suhteellisen vakaina. EKP on toistuvasti ilmaissut olevansa sitoutunut pitämään korot korkeina niin kauan kuin se on tarpeen inflaation hidastamiseksi tavoitelukemiin. Se on myös selventänyt, että tulevassa rahapolitiikassa edelleen noudatetaan dataan perustuvaa lähestymistapaa.

([1]) EYVL L 209, 2.8.1997, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/1997/1466/oj.
([2]) EUVL L 306, 23.11.2011, s. 25, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2011/1176/oj.

3) Energian hintasokki on heikentänyt kustannuskilpailukykyä euroalueella. Erityisesti tämä koskee energiaintensiivisempiä jäsenvaltioita ja teollisuudenaloja. Tähän mennessä kustannusten nousun kielteisiä vaikutuksia ovat lieventäneet valuuttakurssimuutokset ja hallitusten toteuttamat väliaikaiset toimenpiteet yritysten ja heikossa asemassa olevien kotitalouksien tukemiseksi. Korkeat energiakustannukset sekä erot jäsenvaltioiden talouksien energiaintensiteetissä ja erot jäsenvaltioiden energialähteissä samoin kuin erot markkinoiden rakenteissa ja politiikkatoimissa ovat kuitenkin lisänneet suuria inflaatioeroja euroalueella. Vaikka energian hinnat laskivat vuonna 2023, kyseiset inflaatioerot ovat toistaiseksi kutistuneet vain vähän. Palkkojen nousussa on ollut kahden viime vuoden aikana paljon hajontaa, ja jos sen lisäksi hintaerot säilyvät nykyisellään, tuloksena voisi olla kilpailukykyeroja euroalueen jäsenvaltioissa ja lisääntyvää makrotalouden epätasapainoa, mikä voisi heikentää euroalueen toimintaa. Sen vuoksi on tärkeää puuttua kaikkiin makrotalouden epätasapainoihin. Keskipitkällä aikavälillä euroalueen ja jäsenvaltioiden kyky vahvistaa tuottavuutta riippuu osittain kyvystä ylläpitää innovointia ja investointeja. Tältä osin euroalueen talouden uhkana olisi joutuminen epäedulliseen asemaan, jos näkymissä olisivat jatkuvasti kauppakumppaneita korkeammat energian hinnat ja kustannukset, jatkuva tuottavuuden kasvuvaje vertaisryhmiin verrattuna ja lisääntyvät geotalouden pirstoutumisen riskit.

4) Nykyinen makrotaloudellinen toimintaympäristö, jolle on ominaista jatkuva epävarmuus, nopea inflaatio ja euroalueen kilpailukyvyn vaarantuminen, edellyttää kunnianhimoista politiikkaohjelmaa. Lyhyellä aikavälillä ensisijaisena tavoitteena on edelleen varmistaa, että inflaatio palautetaan EKP:n 2 prosentin tavoitteeseen. Lisäksi jatkuvat inflaatioasteen erot jäsenvaltioiden välillä voivat johtaa kilpailukykyeroihin. Finanssipolitiikassa olisi vältettävä lisäämästä inflaatiopaineita. Reaalitulot pienenivät vuonna 2022, mikä edellyttää palkkakehitystä, joka lieventää erityisesti pienituloisten ostovoiman heikkenemistä. Samalla viranomaisten olisi seurattava inflaatioon ja kilpailukykyyn kohdistuvia kerrannaisvaikutuksia tiiviisti, ja ne olisi otettava huomioon palkanmuodostuksessa. Lisäksi on ratkaisevan tärkeää rajoittaa makrotalouden vakauteen kohdistuvia riskejä ja tiukentuneiden rahoitusehtojen makrotaloudellisia vaikutuksia. Vastaisuudessa euroalueen on jatkettava osallistavan ja kestävän kasvun edistämistä ja säilytettävä maailmanlaajuinen kilpailukykynsä, välttäen samalla eroavuuksia euroalueella. Keskeisessä asemassa ovat tältä osin uudistukset ja investoinnit, myös uudistukset ja investoinnit vihreän ja digitaalisen siirtymän sekä euroalueen häiriönsietokyvyn edistämiseksi. Työmarkkinaosapuolten oikea-aikainen ja tuloksellinen osallistuminen ja vahva työmarkkinaosapuolten välinen vuoropuhelu ovat keskeisiä toimintapolitiikan suunnittelun ja täytäntöönpanoa edistävän laajan sitoutumisen tukemisessa.

5) Vuosina 2020–2022 euroalueen finanssipolitiikkaa kevennettiin tuntuvasti kriisin vuoksi, mikä auttoi käsittelemään ulkoisia häiriöitä ja suojelemaan haavoittuvassa asemassa olevia kotitalouksia ja elinkelpoisia yrityksiä. Vuosina 2023 ja 2024 euroalueen finanssipolitiikan kokonaisvirityksen odotetaan kuitenkin olevan kiristävä, mikä on linjassa sen kanssa, että julkisen talouden alijäämää on supistettava, julkista velkaa vähennettävä ja inflaatiopaineiden lietsomista vältettävä, mutta säilytettävä samalla joustavuus suuren epävarmuuden vuoksi. Vuosien 2020–2022 euroalueen finanssipolitiikan elvyttävä viritys, joka oli noin 4 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen (BKT), tuki taloutta, jota kurittivat covid-19-kriisi ja Venäjän Ukrainaan tekemän täysimittaisen sotilaallisen hyökkäyksen aiheuttama energian hintojen nousu. Finanssipolitiikan kokonaisvirityksen odotetaan kiristyvän hieman vuosina 2023 ja 2024, 0,5 prosenttia suhteessa BKT:hen molempina vuosina, mikä johtuu lähinnä siitä, että kriisiin liittyvistä energiatoimenpiteistä luovutaan lähes kokonaan. Vuosina 2023 ja 2024 odotettavissa oleva kiristävä finanssipolitiikan kokonaisviritys edistää finanssipoliittisten puskureiden palauttamista ajan mittaan ja parantaa siten julkisen talouden kestävyyttä. Sen vuoksi on keskeisen tärkeää varmistaa, että nettomenojen kasvu pysyy Euroopan unionin neuvoston, jäljempänä ”neuvosto”, suosittelemissa rajoissa. On noudatettava varovaista finanssipoliittista strategiaa, minkä lisäksi julkisia investointeja on jatkettava ja tarvittaessa lisättävä mahdollisimman paljon ja yksityisiä investointeja edistettävä edelleen kilpailukyvyn, osallistavan ja kestävän pitkän aikavälin kasvun sekä oikeudenmukaisen vihreän ja digitaalisen siirtymän tukemiseksi. Vuosina 2023 ja 2024 julkisten investointien odotetaan yhä kasvavan useimmissa jäsenvaltioissa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) 2021/241 ([3]) perustetun elpymis- ja palautumistukivälineen ja unionin muiden rahastojen tuella. Julkiseen talouteen kohdistuu paineita myös esimerkiksi ikääntymiseen, puolustukseen sekä epäsuotuisampaan korkojen ja talouskasvun erotukseen liittyvistä korkeista kustannuksista. Niiden maakohtaisissa suosituksissa suositeltiin, että useat euroalueen jäsenvaltiot toteuttaisivat toimenpiteitä eläke- ja terveydenhuoltojärjestelmiensä kestävyyden parantamiseksi sekä hyväksyisivät verouudistuksia. Menokartoitusten laatiminen säännöllisenä osana vuosittaisia ja monivuotisia talousarviomenettelyjä auttaisi parantamaan julkisten menojen tehokkuutta ja laatua. Menokartoitusten on oltava soveltamisalaltaan,

([3]) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2021/241, annettu 12 päivänä helmikuuta 2021, elpymis- ja palautumistukivälineen perustamisesta (EUVL L 57, 18.2.2021, s. 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj).

toimeksiannoltaan ja menetelmiltään selkeitä, ja niiden tuloksista olisi tiedotettava selkeästi yleisölle. Verojärjestelmien tehokkuutta ja oikeudenmukaisuutta voidaan lisätä myös toimenpiteillä, joilla puututaan aggressiiviseen verosuunnitteluun, veronkiertoon ja veropetoksiin, samalla kun tuetaan elpymistä ja kasvatetaan tuloja.

6) Euroalueen kokonaisvelan suhteessa BKT:hen odotetaan supistuvan kumulatiivisesti 2,8 prosenttiyksikköä vuosina 2023–2024 niin, että se on 89,7 prosenttia suhteessa BKT:hen viimeistään vuoden 2024 lopussa. Supistuminen johtuu lähinnä nimellisen BKT:n kasvusta, joka ylittää jäljellä olevasta velasta maksettavan keskimääräisen koron. Velkaa on kuitenkin useissa jäsenvaltioissa yhä paljon, ja korkeammat kokonaiskorot näkyvät vähitellen suurempina velanhoitokustannuksina, mikä vaikuttaa kielteisesti velan kehitykseen muutoin samanlaisten edellytysten vallitessa Neuvosto pääsi joulukuussa 2023 yhteisymmärrykseen talouden ohjausjärjestelmän uudelleentarkastelupaketista, joka koostuu talouspolitiikan tuloksellisesta koordinoinnista ja monenvälisestä julkisen talouden valvonnasta sekä neuvoston asetuksen (EY) N:o 1466/97 kumoamisesta annettavasta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksesta, liiallisia alijäämiä koskevan menettelyn täytäntöönpanon nopeuttamisesta ja selkeyttämisestä annetun asetuksen (EY) N:o 1467/97 muuttamisesta annettavasta neuvoston asetuksesta ja jäsenvaltioiden julkisen talouden kehyksiä koskevista vaatimuksista annetun direktiivin 2011/85/EU muuttamisesta annettavasta neuvoston direktiivistä. Talouden ohjausjärjestelmän uudistuksella pyritään edistämään realistisia, kestäviä ja asteittaisia julkisen talouden sopeutuksia, joita ohjaavat maakohtaiset keskipitkän aikavälin suunnitelmat, ja edistämään kestävää kasvua kannustamalla asiaankuuluviin uudistuksiin ja investointeihin. Uudistettu talouden ohjausjärjestelmä selkeyttää finanssipolitiikkaa ja lisää sen ennakoitavuutta, mikä edistää velkakestävyyttä ja talouskasvua.

7) Energian hintojen nousun taloudellisten ja sosiaalisten vaikutusten lieventämiseksi on toteutettu hätätukitoimenpiteitä. Niiden nettokustannukset olivat edelleen korkeat vuonna 2023, tosin ne alenivat hieman energian hintojen laskiessa vuoden 2022 huippulukemista. Komissio arvioi, että tällaisten hätätukitoimenpiteiden julkiselle taloudelle aiheuttamat nettokustannukset ovat 1,0 prosenttia suhteessa euroalueen BKT:hen vuonna 2023, kun ne vuonna 2022 olivat 1,3 prosenttia. Vaikka toimenpiteitä on kohdennettu aiempaa paremmin, lähes puolet asiaan liittyvistä talousarviokustannuksista vuonna 2023 on aiheutunut hintatoimenpiteistä, joita ei ole kohdennettu haavoittuvassa asemassa oleville kotitalouksille ja yrityksille. Suurin osa toimenpiteistä on nyt tarkoitus lopettaa asteittain vuoden 2024 aikana, sillä energian hintojen odotetaan vakautuvan. Jos tällaiset arviot toteutuvat, julkisen talouden jäännöskustannukset ovat koko euroalueella noin 0,2 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2024. Jos energian hinnat kuitenkin nousevat jälleen tasolle, joka edellyttäisi uusia tukitoimenpiteitä tai tukitoimenpiteiden jatkamista, tällaiset tukitoimenpiteet olisi kohdennettava heikossa asemassa olevien kotitalouksien ja yritysten suojeluun, niiden olisi oltava julkisen talouden kannalta kohtuuhintaisia ja niissä olisi kannustettava energiansäästöön. Yleisemmin ja kriisiin liittyvien energiatoimenpiteiden lisänä ympäristöverotuksen tehokkaampi käyttö saastuttaja maksaa -periaatteen mukaisesti sekä fossiilisten polttoaineiden tukien, joilla ei puututa energiaköyhyyteen tai oikeudenmukaiseen siirtymään, ja muiden ympäristölle haitallisten tukien asteittainen poistaminen voisivat osaltaan lisätä euroalueen jäsenvaltioiden finanssipoliittista liikkumavaraa.

8) Laadukkaiden julkisten investointien riittävän määrän ylläpitäminen voi auttaa saamaan liikkeelle yksityisiä investointeja, vauhdittamaan potentiaalista kasvua ja parantamaan kilpailukykyä ja tukemaan vihreää ja digitaalista siirtymää samoin kuin vahvistamaan yhteiskunnan ja talouden häiriönsietokykyä. Tässä suhteessa ensisijaisena tavoitteena on elpymis- ja palautumistukivälineen mukaisten uudistusten ja investointien sekä koheesiopolitiikan rahastojen täysimääräinen täytäntöönpano. Kansallisten elpymis- ja palautumissuunnitelmien täytäntöönpano on edennyt hyvin, mutta edistyminen vaihtelee jäsenvaltioittain. Joissakin tapauksissa täytäntöönpanoa on tehostettava toistuvien viivästysten kuromiseksi umpeen. Komissio on marraskuun puoliväliin mennessä vastaanottanut 34 maksupyyntöä 19:ltä euroalueen jäsenvaltiolta ja jakanut yhteensä 162,1 miljardia euroa avustuksina ja lainoina. Tästä on maksettu ennakkomaksuina 51,6 miljardia euroa sekä välitavoitteiden ja tavoitteiden saavuttamisen perusteella 110,5 miljardia euroa. Maksuvauhti on ollut vuonna 2023 hieman odotettua hitaampi, mikä johtuu osittain siitä, että jäsenvaltiot keskittyvät kansallisten elpymis- ja palautumissuunnitelmiensa tarkistamiseen avustusten myöntämisessä tapahtuneiden muutosten, uusien lainapyyntöjen sekä REPowerEU-lukujen käyttöönoton vuoksi. Koheesiopolitiikan puitteissa euroalueen jäsenvaltioille on covid-19-kriisin alusta lähtien jaettu lähes 120 miljardia euroa Euroopan aluekehitysrahastosta, koheesiorahastosta, Euroopan sosiaalirahastosta ja nuorisotyöllisyysaloitteesta. Koheesiopolitiikan väliarvioinnin yhteydessä jäsenvaltioilla on mahdollisuus tarkistaa koheesiopolitiikan ohjelmia ja osoittaa varoja kiireellisiin tarpeisiin ja uusiin haasteisiin. Vuoden 2024 talouspolitiikan eurooppalainen ohjausjakso tarjoaa ohjeistusta väliarviointia varten ja auttaa rahoituksen kohdentamisessa, ja siinä otetaan huomioon jäsenvaltioiden ja niiden alueiden sosioekonominen tilanne ja haasteet. Samalla edistetään edelleen täydentävyyttä elpymis- ja palautumistukivälineen ja muiden unionin rahastojen kanssa.

9) Avainasemassa tuottavuuden parantamisessa ja euroalueen kilpailukyvyn vahvistamisessa, erityisesti vihreän ja digitaalisen siirtymän tukemiseksi, on yksityisten investointien ja innovoinnin edistäminen ja osaamisen kehittäminen. Yksityisten investointien kasvua voitaisiin vauhdittaa poistamalla investointiesteitä esimerkiksi toteuttamalla uudistuksia, joilla virtaviivaistetaan ja digitoidaan suunnittelua, lupamenettelyjä ja muita hallinnollisia menettelyjä. Myös teollisuuspolitiikalla ja tarjontaan suunnatuilla toimintapolitiikoilla voidaan tukea investointeja, turvata kilpailukykyä ja välttää riskejä, jotka liittyvät liialliseen riippuvuuteen vähäisestä määrästä kolmansia maita keskeisten teknologioiden, raaka-aineiden ja teollisuuden tuotantopanosten suhteen. Komissio on esittänyt osana vihreän kehityksen teollisuussuunnitelmaansa nettonollan aikakaudelle useita aloitteita strategisten alojen vahvistamiseksi, mukaan lukien ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Euroopan nettonolla-teknologiatuotteiden valmistusekosysteemiä vahvistavasta toimenpidekehyksestä (nettonollateollisuutta koskeva säädös), ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi puitteiden vahvistamisesta kriittisten raaka-aineiden turvatun ja kestävän tarjonnan varmistamiseksi ja asetusten (EU) 168/2013, (EU) 2018/858, 2018/1724 ja (EU) 2019/1020 muuttamisesta, ja ehdotus parlamentin ja neuvoston asetukseksi Euroopan strategisten teknologioiden kehysvälineen (”STEP-kehysväline”) perustamisesta ja direktiivin 2003/87/EY sekä asetusten (EU) 2021/1058, (EU) 2021/1056, (EU) 2021/1057, (EU) N:o 1303/2013, (EU) N:o 223/2014, (EU) 2021/1060, (EU) 2021/523, (EU) 2021/695, (EU) 2021/697 ja (EU) 2021/241 muuttamisesta (STEP-ehdotus).Yksityisellä sektorilla tarvittavaan siirtymiseen annetaan taloudellista tukea myös innovaatiorahastosta ja modernisaatiorahastosta. Lisäksi komissio on tarjonnut jäsenvaltioille mahdollisuuden käyttää valtiontukisääntöjen mukaista joustovaraa hyväksymällä valtiontukitoimenpiteitä koskevat tilapäiset kriisi- ja siirtymäpuitteet talouden tukemiseksi Venäjän hyökättyä Ukrainaan , joilla tuetaan toimenpiteitä aloilla, jotka ovat keskeisiä ilmastoneutraaliin talouteen siirtymisen kannalta. Euroalueen jäsenvaltiot ovat toteuttaneet toimenpiteitä tukeakseen aloja, jotka ovat kärsineet eniten energiakriisistä, ja vihreää siirtymää, mutta tällaisista toimenpiteistä päätetään yleensä kansallisella tasolla, mikä saattaa vääristää tasapuolisia toimintaedellytyksiä sisämarkkinoilla. STEP-ehdotuksen tarkoituksena on vastata kasvaneeseen tarpeeseen suunnata unionin julkisia investointeja strategisiin teknologioihin tavoitteena saada liikkeelle merkittävästi enemmän yksityisiä investointeja. STEP-kehitysvälineestä voi olla apua, kun pyritään turvaamaan yhteenkuuluvuutta ja sisämarkkinat. Vahvat pääomamarkkinat ovat ratkaisevan tärkeät osallistavan, kilpailukykyisen ja selviytymiskykyisen euroalueen talouden kannalta. Syvempi pääomamarkkinaunioni auttaisi saamaan liikkeelle tarvittavaa yksityistä rahoitusta vihreää ja digitaalista siirtymää varten, vähentäisi hajanaisuutta ja parantaisi rahoituksen saatavuutta. Eurooppa-neuvosto kehotti helmikuussa 2023 neuvostoa ja Euroopan parlamenttia nopeuttamaan pääomamarkkinaunionia koskevan toimintasuunnitelman toteuttamista edistämällä kyseisen alan lainsäädäntöehdotusten käsittelyä ja saattamalla sen päätökseen. Euroryhmä asetti toukokuussa 2023 tavoitteeksi päästä maaliskuuhun 2024 mennessä sopimukseen aloista, joita komission olisi tarkasteltava pääomamarkkinaunionin syventämiseksi edelleen. Osana talous- ja rahaliittoa koskevaa työtä komissio esitti vuonna 2023 ehdotuspaketin digitaalisen euron oikeudellisesta kehyksestä,, joka koostuu ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi eurosetelien ja -metallirahojen laillisen maksuvälineen asemasta, ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi jäsenvaltioihin, joiden rahayksikkö ei ole euro, sijoittautuneiden maksupalveluntarjoajien digitaaliseen euroon perustuvien palvelujen tarjoamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2021/1230 muuttamisesta sekä ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi digitaalisen euron käyttöönotosta. Digitaalinen euro täydentäisi euromääräistä käteistä ja tukisi talouden digitalisaatiota ja innovointia vähittäismaksuissa. Se myös vähentäisi maksuliikenteen hajanaisuutta unionissa. Jos digitaalinen euro lasketaan liikkeeseen, se antaisi uuden mahdollisuuden käyttää riskitöntä keskuspankkirahaa eurooppalaisissa maksupalveluissa. Se helpottaisi myös rajatylittäviä maksuja ja vahvistaisi euron kansainvälistä asemaa ja unionin avointa strategista riippumattomuutta.

10) Talouskasvun hidastumisesta huolimatta työmarkkinat ovat edelleen vahvat. Työllisyys kasvoi edelleen vuonna 2023 yhdessä työtuntien kanssa. Taustalla on työvoimapula ja osaamisvaje sekä yritysten kasvava työvoiman ylimitoitus. Vaikka tulos on yleisesti ottaen ollut hyvä ja laajapohjainen kaikissa jäsenvaltioissa, jotkin ryhmät, mukaan lukien naiset, nuoret ja matalan osaamistason työntekijät ja vammaiset henkilöt, ovat edelleen aliedustettuina työmarkkinoilla. Aktiivisella työmarkkinapolitiikalla, kun samalla on saatavilla laadukkaita ja kohtuuhintaisia varhaiskasvatus- ja pitkäaikaishoitopalveluja, on keskeinen rooli osallistamisen lisäämisessä sekä taitojen tarjonnan ja hankkimisen tukemisessa, myös vihreää ja digitaalista siirtymää varten, millä on myönteinen vaikutus potentiaalisen tuotannon kasvuun ja kilpailukykyyn pitkällä aikavälillä. Osaamisvajetta ja työvoimapulaa voidaan auttaa korjaamaan edistämällä parempia työooloja ja hyödyntämällä unionissa olevan osaamispotentiaalin valjastamisen täydennykseksi kolmansista maista EU:hun suuntautuvaa hallittua laillista muuttoliikettä ja varmistamalla, että työntekijöiden oikeuksia ja sosiaalisia oikeuksia kunnioitetaan ja että ne toteutuvat. Euroalueen jäsenvaltiot myönsivät vuonna 2022 kolmansien maiden kansalaisille 664 000 ensimmäistä työlupaa. Määrä on lähes kolminkertaistunut edeltävien kymmenen vuoden aikana.

11) Nimellispalkat nousivat vuonna 2022 (+ 4,8 %) ja vuoden 2023 ensimmäisinä kuukausina korkean inflaation ja kireiden työmarkkinoiden vuoksi. Vaikka tämä on osittain torjunut ostovoiman heikkenemistä, nimellispalkkojen kasvu ei ole pysynyt inflaation tahdissa (reaalipalkat laskivat 3,7 prosenttia vuonna 2022). Nimellispalkat noussevat tuntuvasti vuosina 2023 ja 2024, kun taas reaalipalkkojen kasvun odotetaan olevan maltillista. Kotimaisen kysynnän odotetaankin vahvistuvan. Palkkojen odotettu nousu saattaa samaan aikaan vaikuttaa sellaisten tavaroiden hintoihin, joissa kotimaisen työvoiman osuus on vahva, sekä palvelujen hintoihin. Hintavaikutus saattaa kuitenkin lieventyä, jos aiempi yksikkövoittojen kasvu purkautuu. Palkkojen nousu voisi myös heikentää kilpailukykyä, jos samalla ei synny tuottavuuden kasvua, ja pitkäkestoiset erot euroalueella voisivat yhdessä muiden tekijöiden kanssa aiheuttaa makrotalouden epätasapainoja. Palkkasopimuksissa olisi sen vuoksi otettava kansallisia käytäntöjä noudattaen ja työmarkkinaosapuolten roolin huomioon ottaen asianmukaisesti huomioon kehitys euroalueella alakohtaisen ja kansallisen tilanteen lisäksi.

12) Elinkustannukset ovat nousseet lähinnä energiakriisin ja siihen liittyvän vaihtosuhteen heikkenemisen vuoksi. Elinkustannusten nousu on vaikuttanut kielteisesti reaalituloihin, ja sillä on ollut myös tuntuvia sosiaalisia vaikutuksia. Vuonna 2022 asumisen, veden, sähkön sekä kaasun ja muiden polttoaineiden hinnat nousivat 17,5 prosenttia, elintarvikkeiden ja alkoholittomien juomien hinnat 10,5 prosenttia ja liikenteen 11,2 prosenttia. Pienituloiset kotitaloudet kärsivät elinkustannusten huomattavista muutoksista. Yli puolessa euroalueen jäsenvaltioista aineellinen ja sosiaalinen puute sekä energiaköyhyys lisääntyivät nimellispalkkojen kehityksestä ja tukimekanismeista huolimatta. Useissa jäsenvaltioissa elinkustannusten nousu vaikutti ikääntyneisiin ja maaseudulla asuviin suhteettoman paljon.

13) Euroalueen pankkisektori on osoittautunut kestäväksi, vaikka markkinoiden myllerrys on pahentunut. Euroalueen pankkisektori on nykyään hyvin pääomitettu ja kannattava, kuten Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) N:o 1093/2010 ([4]) perustetun Euroopan pankkiviranomaisen vuonna 2023 tekemät unionin laajuiset stressitestit vahvistavat. Rahapolitiikan ja lainanantoehtojen tiukentumisen myötä yksityiselle sektorille suunnatut luottovirrat ovat tuntuvassa laskussa. Omaisuuserien laatu voi heikentyä vastaisuudessa, jos makrotalouden näkymät heikkenevät jyrkästi ja korot pysyttelevät pitkään korkealla. Pankkien ulkopuolista rahoitusta välittävä sektori saattaa samaan aikaan osoittautua haavoittuvaiseksi. Rahoitusehtojen tiukentuessa on tärkeää seurata riskejä oikea-aikaisesti, tehdä velallisten kanssa ennakoivaa yhteistyötä ja hallinnoida järjestämättömiä lainoja aktiivisesti, jotta rahoitusala säilyttäisi kykynsä rahoittaa taloutta. Rahoitusmarkkinoilla voi ilmetä muitakin riskejä. Erityisesti korkeammat riskipreemiot ja tiukentuva likviditeettitilanne voivat johtaa omaisuuserien hintojen jyrkempään ja kenties tavanomaisesta poikkeavaan laskuun. Myös asunto- ja liikekiinteistömarkkinoiden meneillään olevaa sopeutumista on seurattava tiiviisti. Korkojen nousu ja velanhoitokyvyn heikkeneminen voivat johtaa kiinteistöjen hintojen tuntuvaan korjausliikkeeseen ja lisätä rahoitusmarkkinoiden epävakautta.

14) Maaliskuussa 2023 annetussa eurohuippukokouksen julkilausumassa euroalueen johtajat toistivat sitoumuksensa viimeistellä pankkiunioni euroryhmän 16 päivänä kesäkuuta 2022 antaman julkilausuman mukaisesti. Tältä pohjalta komissio esitti huhtikuussa 2023 ehdotuksen kriisinhallinta- ja talletussuojakehyksen uudistamisesta. Kyseisen ehdotuksen tarkoituksena on luoda kehys, joka soveltuu kaikenkokoisiin ja liiketoimintamalleiltaan kaikenlaisiin ongelmapankkeihin, myös pienempiin toimijoihin, ja jonka avulla voidaan säilyttää rahoitusvakaus, minimoida julkisten varojen käyttö ja vahvistaa tallettajien luottamusta. Euroryhmä sitoutui tarkastelemaan pankkiunionin tilaa myöhemmin uudelleen ja määrittämään yhteisymmärryksessä muita jäljellä olevia osatekijöitä koskevia mahdollisia lisätoimenpiteitä pankkiunionin vahvistamiseksi ja viimeistelemiseksi. Tarkistetun Euroopan vakausmekanismin perustamisesta tehdyn sopimuksen ratifiointi mahdollistaisi lisäksi Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) N:o 806/2014 ([5]) perustetun yhteisen kriisinratkaisurahaston yhteisen varautumisjärjestelyn käyttöönoton ja eritoten vahvistaisi euroalueen häiriönsietokykyä,

([4]) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1093/2010, annettu 24 päivänä marraskuuta 2010, Euroopan valvontaviranomaisen (Euroopan pankkiviranomainen) perustamisesta sekä päätöksen N:o 716/2009/EY muuttamisesta ja komission päätöksen 2009/78/EY kumoamisesta (EUVL L 331, 15.12.2010, s. 12, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2010/1093/oj).

([5]) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 806/2014, annettu 15 päivänä heinäkuuta 2014, yhdenmukaisten sääntöjen ja yhdenmukaisen menettelyn vahvistamisesta luottolaitosten ja tiettyjen sijoituspalveluyritysten kriisinratkaisua varten yhteisen kriisinratkaisumekanismin ja yhteisen kriisinratkaisurahaston puitteissa sekä asetuksen (EU) N:o 1093/2010 muuttamisesta (EUVL L 225 30.7.2014, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2014/806/oj).

SUOSITTAA, että euroalueen jäsenvaltiot toteuttavat toimia sekä yksinään, muun muassa panemalla täytäntöön kansallisen elpymis- ja palautumissuunnitelmansa, että yhdessä euroryhmän puitteissa vuosina 2024–2025 seuraavasti:

1. Harjoitetaan koordinoitua ja maltillista finanssipolitiikkaa velan pitämiseksi maltillisella tasolla tai velkasuhteen saattamiseksi uskottavalle lasku-uralle. Samalla, kun politiikkojen olisi pysyttävä ketterinä vallitsevan epävarmuuden vuoksi, saavutetaan euroalueella kaiken kaikkiaan kiristävä finanssipolitiikan viritys neuvoston maakohtaisten suositusten mukaisesti ja parannetaan sitä kautta julkisen talouden kestävyyttä ja vältetään lietsomasta inflaatiopaineita. Lopetetaan energiaan liittyvät hätätilanteen tukitoimenpiteet mahdollisimman pian vuonna 2024 ja käytetään tähän liittyvät säästöt alijäämien supistamiseen. Laaditaan finanssipoliittisia strategioita, joilla saavutetaan maltillisella tasolla oleva julkisen talouden rahoitusasema keskipitkällä aikavälillä sekä vahvistetaan tarvittaessa velkakestävyyttä määrätietoisen, jaksotetun, asteittaisen ja realistisen vakauttamisen ja samalla laadukkaiden julkisten investointien ja uudistusten avulla erityisesti voimakkaamman kestävän kasvun toteuttamiseksi ja euroalueen häiriönsietokyvyn edistämiseksi tulevia haasteita silmällä pitäen. Sisällytetään tarvittaessa tällaisiin strategioihin toimenpiteitä julkisten menojen vaikuttavuuden ja laadun parantamiseksi sekä eläke-, terveydenhuolto- ja pitkäaikaishoitojärjestelmien kestävyyden ja riittävyyden tukemiseksi.

2. Pidetään julkisten investointien määrä korkeana vihreän ja digitaalisen siirtymän tukemiseksi sekä tuottavuuden vahvistamiseksi, kilpailukyvyn parantamiseksi ja talouden ja yhteiskunnan häiriönsietokyvyn vahvistamiseksi. Varmistetaan kansallisten elpymis- ja palautumissuunnitelmien, mukaan lukien niihin sisältyvien REPowerEU-lukujen, jatkuva, ripeä ja tehokas täytäntöönpano. Hyödynnetään koheesiopolitiikan ohjelmia täysimääräisesti ja varmistetaan, että koheesiopolitiikan ohjelmien väliarvioinnissa otetaan huomioon muun muassa eurooppalaisessa ohjausjaksossa yksilöidyt uudet haasteet ja suositukset sekä edistyminen Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin täytäntöönpanossa, heikentämättä kuitenkaan ohjelmien yleistä tavoitetasoa.

3. Tuetaan kansallisten käytänteiden mukaisesti ja työmarkkinaosapuolten roolin huomioon ottaen palkkakehitystä, joka lieventää ostovoiman heikkenemistä erityisesti pienituloisten osalta, ottaen asianmukaisesti huomioon inflaatioon ja kilpailukyvyn kehitykseen liittyvät riskit ja välttäen pitkäkestoisia eroja euroalueella. Edistetään täydennys- ja uudelleenkoulutusta, mukaan lukien vihreää ja digitaalista siirtymää varten. Toteutetaan aktiivista työmarkkinapolitiikkaa, jotta voidaan puuttua työvoima- ja osaamisvajeeseen sekä lisätä tuottavuutta ja kasvua. Edistetään parempia työoloja, jotta voidaan houkutella työntekijöitä ja saada heidät pysymään tavoitteena korjata työvoimapulaa. Toteutetaan toimenpiteitä, joilla helpotetaan kolmansista maista tulevien työntekijöiden hallittua laillista maahanmuuttoa työvoimapulasta kärsivissä ammateissa, täydentäen näin kaikin osin pyrkimyksiä löytää osaamispotentiaalia unionista. Turvataan asianmukaiset ja kestävät sosiaalisen suojelun ja osallisuuden järjestelmät ja lujitetaan niitä. Varmistetaan työmarkkinaosapuolten tuloksellinen osallistuminen päätöksentekoon sekä vahvistetaan työmarkkinaosapuolten välistä vuoropuhelua.

4. Poistetaan investointiesteitä, jotta voidaan kaventaa vihreään ja digitaaliseen siirtymään liittyvissä investoinneissa vallitsevaa kuilua. Parannetaan erityisesti innovatiivisten yritysten sekä pienten ja keskisuurten yritysten rahoituksen saantia edistämällä pääomamarkkinaunionin syventämistä ja vahvistamista. Varmistetaan, että asiaan liittyville strategisille aloille myönnettävä julkinen tuki kohdennetaan siten, ettei tasapuolisia toimintaedellytyksiä sisämarkkinoilla vääristetä ja että pyritään parantamaan euroalueen kilpailukykyä ja unionin avointa strategista riippumattomuutta. Jatketaan euron kansainvälisen aseman vahvistamista ja digitaalista euroa koskevaa työtä.

5. Säilytetään makrovakaus ja talouden luottokanavat ja vältetään finanssialan pirstoutumisen riski. Seurataan riskejä, jotka liittyvät tiukentuneisiin rahoitusolosuhteisiin, erityisesti omaisuuserien laatua ja omaisuuserien mahdollisia hinnankorjauksia koskevia riskejä, myös kiinteistömarkkinoilla. Seurataan pankkialan ja pankkien ulkopuolisen rahoituksen välityksen kehitystä, jotta estetään järjestelmäriskin ja talouteen kohdistuvien kielteisten heijastusvaikutusten muodostuminen. Viimeistellään pankkiunioni jatkamalla työtä kaikkien jäljellä olevien osa-alueiden parissa.

6. Talous- ja rahaliiton syventämisen tulevissa vaiheissa olisi otettava huomioon kokemukset, jotka on saatu covid-19-kriisin johdosta toteutettujen unionin kattavien talouspoliittisten toimien suunnittelusta ja täytäntöönpanosta. Edistymistä talous- ja rahaliiton syventämisessä olisi jatkettava noudattaen täysin unionin sisämarkkinoiden periaatteita sekä avoimella ja läpinäkyvällä tavalla suhteessa euroalueen ulkopuolisiin jäsenvaltioihin.

Tehty Luxemburgissa 12 päivänä huhtikuuta 2024.

Neuvoston puolesta

Puheenjohtaja

V. VAN PETEGHEM